

**چکیده نتایج طرح آمارگیری نیروی کار
پاییز ۱۳۹۸**

مرکز آمار ایران

اشتغال و بیکاری، از جمله موضوع‌های اساسی اقتصاد هر کشوری است، به‌گونه‌ای که افزایش اشتغال و کاهش بیکاری، به‌عنوان یکی از شاخص‌های توسعه‌یافتگی جوامع تلقی می‌شود. نرخ بیکاری یکی از شاخص‌هایی است که برای ارزیابی شرایط اقتصادی کشور مورد استفاده قرار می‌گیرد. از سال ۱۳۷۶ اطلاعات بازار کار کشور از طریق طرح "آمارگیری از ویژگی‌های اشتغال و بیکاری خانوار" حاصل می‌شد که به منظور بهبود کیفیت و انطباق بیشتر با مفاهیم بین‌المللی به‌ویژه سازمان بین‌المللی کار^۱، مورد بازنگری قرار گرفت تا به صورت طرح فعلی و با عنوان "طرح آمارگیری نیروی کار" به اجرا در آید. "طرح آمارگیری نیروی کار" اولین بار در سال ۱۳۸۴ آغاز شد و از آن زمان تاکنون در ماه میانی هر فصل اجرا شده است.

"طرح آمارگیری نیروی کار" با هدف شناخت ساختار و وضعیت جاری نیروی کار کشور و تغییرات آن اجرا می‌شود. این هدف از طریق «برآورد شاخص‌های فصلی و سالانه‌ی نیروی کار در سطح کل کشور و استان‌ها»، «برآورد تعداد سالانه در سطح کل کشور و استان‌ها»، «برآورد تغییرات فصلی و سالانه‌ی شاخص‌های نیروی کار در سطح کل کشور» و «برآورد تغییرات سالانه‌ی شاخص‌های نیروی کار در سطح استان‌ها» تأمین می‌شود.

جامعه تحت پوشش طرح آمارگیری نیروی کار مجموعه افرادی است که طبق تعریف، عضو خانوارهای معمولی ساکن یا گروهی در نقاط شهری یا روستایی کشور هستند. لذا، این طرح اعضای خانوارهای معمولی غیر ساکن و اعضای خانوارهای موسسه‌ای را پوشش نمی‌دهد. روش آمارگیری در این طرح به صورت خوشه‌ای دو مرحله‌ای طبقه‌بندی شده است. در این طرح، علاوه بر برآورد سطوح، برآورد تغییرات نیز مورد نظر است، از این رو از روش نمونه‌گیری چرخشی استفاده می‌شود. نمونه‌گیری چرخشی با ثابت نگه‌داشتن بخشی از واحدهای نمونه بین دو فصل آمارگیری و تغییر بقیه واحدها، به بهترین نحو، امکان برآورد سطوح و تغییرات را فراهم می‌کند. با توجه به اهداف طرح، الگوی چرخش انتخابی برای این طرح، یک «الگوی ۲-۲-۲» است، یعنی طی دوره‌ی نمونه‌ی پایه^۲ از هر خانوار نمونه، حداکثر چهار بار آمارگیری به عمل می‌آید، به این ترتیب که خانوار، دو فصل متوالی در نمونه است، سپس به طور موقت برای دو فصل متوالی از نمونه خارج می‌شود، بعد مجدداً برای دو فصل متوالی به نمونه باز می‌گردد و پس از آن تا انتهای سال‌های مربوط به دوره نمونه پایه از نمونه خارج می‌شود. لازم به ذکر است که انجام بهینه نمونه‌گیری چرخشی، مستلزم به‌کارگیری نمونه‌ی پایه است. منظور از نمونه‌ی پایه، نمونه‌ای است که می‌توان از آن برای تأمین نیازهای چند آمارگیری یا چند دوره از یک آمارگیری، زیرنمونه‌هایی انتخاب کرد. چارچوب نمونه‌گیری مرحله‌ی اول، از فصل بهار سال ۱۳۹۷، چهارمین نمونه پایه آمارگیری‌های خانواری است. نمونه پایه، واحدهای نمونه‌گیری مرحله‌ی اول (خوشه‌ها) را شامل می‌شود. هر خوشه، شامل یک بلوک/آبادی، بخشی از یک بلوک/آبادی بزرگ یا در مواردی مجموعه‌ای از چند بلوک/آبادی کوچک است که بر اساس اطلاعات سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ ساخته شده است. همچنین با توجه به تغییر و تحولات جمعیتی و واحدهای مسکونی در نقاط شهری، به منظور تهیه‌ی چارچوب مناسب و به‌هنگام، بخشی از خانوارها در محدوده‌ی خوشه‌های نمونه پایه در زمستان ۱۳۹۷ فهرست‌برداری شدند. ولی با توجه به تغییر و تحولات محدود جمعیتی و واحدهای مسکونی در نقاط روستایی از انجام فهرست‌برداری در این نقاط (به‌جز در موارد خاص) صرف‌نظر شد.

شایان ذکر است از بهار ۱۳۹۷ در انتشار نتایج این آمارگیری، فاصله اطمینان^۳ ۹۵٪ برای شاخص نرخ بیکاری ارائه گردیده است. از نظر روش شناسی آماری، این فاصله اطمینان به این معناست که اگر از جامعه آمارگیری چندین نمونه با روش نمونه‌گیری یکسان استخراج شود و بر اساس هر کدام از این نمونه‌ها یک فاصله اطمینان برای مقدار واقعی نرخ بیکاری جامعه محاسبه شود، انتظار داریم ۹۵٪ از این فواصل اطمینان، مقدار واقعی نرخ بیکاری را شامل شود.

۱- International Labour Organization (ILO)

۲- Master Sample

۳- Confidence Interval

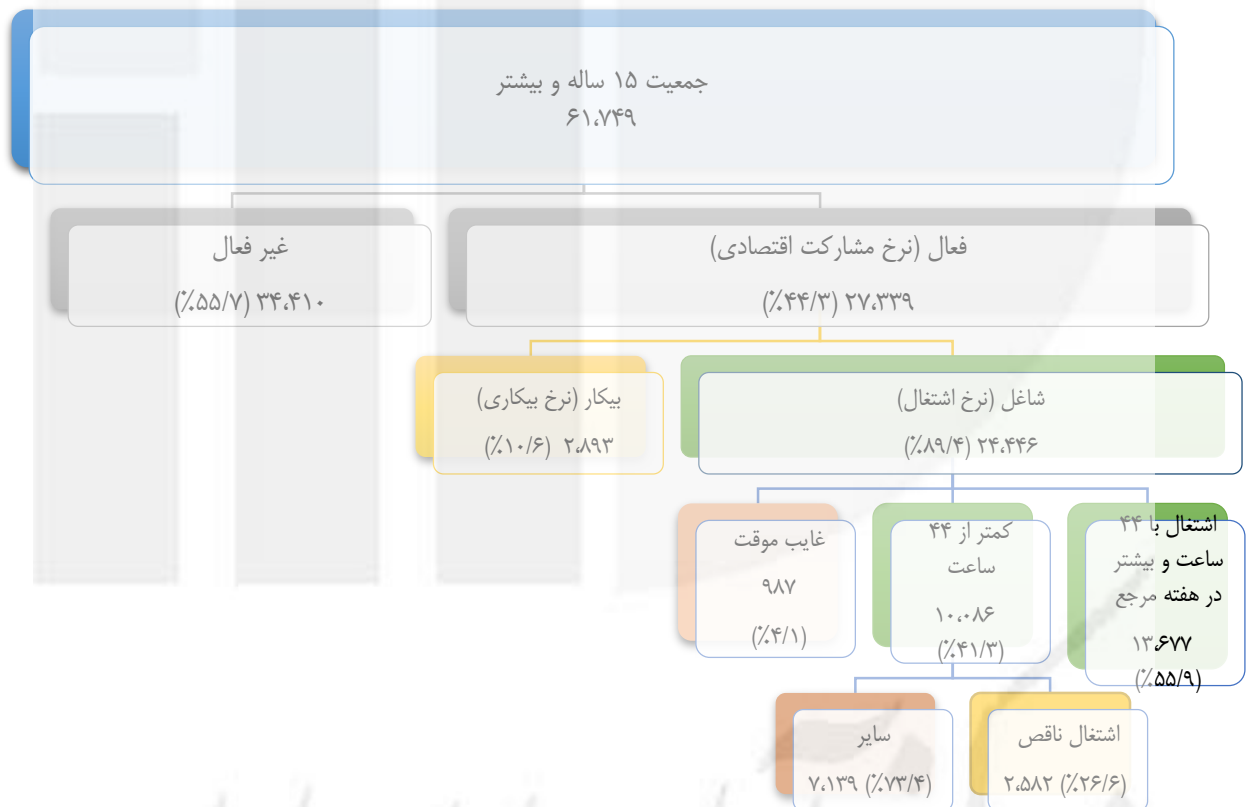
شایان گفت است بر اساس بررسی‌های به عمل آمده، به دلیل تحولات اجتماعی صورت گرفته در زمینه سن ورود به بازار کار در سال‌های اخیر در کشورهای مختلف حداقل سن ۱۵ سال، برای بررسی شاخص‌های کلیدی بازار کار در نظر گرفته شده است که به دلیل تحولات مشابه در کشورمان، از این پس شاخص‌های عمده بازار کار کشور براساس جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر محاسبه و ارائه می‌گردد.

یافته‌ها

براساس نتایج این آمارگیری در پاییز ۱۳۹۸، عمده‌ترین شاخص‌های بازار کار و تغییرات آن در پاییز ۱۳۹۸ نسبت به پاییز ۱۳۹۷ در جدول ۱ ارائه شده است. در جداول ۲ و ۱-۲ نیز شاخص‌های عمده‌ی بازار کار به تفکیک استان ارائه شده است.

نمودار ۱ شاخص‌های عمده بازار کار در پاییز ۱۳۹۸ را در یک نگاه نشان می‌دهد.

شاخص‌های عمده بازار کار - پاییز ۱۳۹۸
(ارقام به هزار نفر)

بررسی نرخ مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت) جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر نشان می‌دهد که ۴۴/۳ درصد جمعیت در سن کار (۱۵ ساله و بیش‌تر) از نظر اقتصادی فعال بوده‌اند؛ یعنی در گروه شاغلان یا بیکاران قرار گرفته‌اند. همچنین نتایج نشان می‌دهد که نرخ مشارکت اقتصادی در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی کم‌تر بوده است. بررسی روند تغییرات نرخ مشارکت اقتصادی کل کشور نشان می‌دهد که این شاخص، نسبت به فصل مشابه در سال قبل (پاییز ۱۳۹۷)، ۰/۲ درصد کاهش داشته است. بررسی نسبت اشتغال جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر بیانگر آن است که ۳۹/۶ درصد از جمعیت در سن کار (۱۵ ساله و بیش‌تر) شاغل بوده‌اند. این شاخص در بین مردان بیش‌تر از زنان و در نقاط روستایی بیش‌تر از نقاط شهری بوده است.

جدول ۱- شاخص‌های عمده بازار کار و تغییرات آن به تفکیک جنس، نقاط شهری و روستایی در پاییز ۱۳۹۸ نسبت به پاییز ۱۳۹۷^۱ (تعداد نفر- نرخ، سهم و نسبت: درصد)

شاخص‌های نیروی کار ^۲	کل کشور			مرد			زن		
	تغییرات	پاییز ۱۳۹۷	پاییز ۱۳۹۸	تغییرات	پاییز ۱۳۹۷	پاییز ۱۳۹۸	تغییرات	پاییز ۱۳۹۷	پاییز ۱۳۹۸
تعداد	۶۱۷۴۸۹۸۲	۶۱۷۴۸۹۸۲	۶۱۷۴۸۹۸۲	۳۱۶۲۴۷	۳۱۶۲۴۷	۳۱۶۲۴۷	۳۰۸۶۷۶۰۱	۳۰۸۶۷۶۰۱	۳۰۸۶۷۶۰۱
نرخ	۴۴٫۳	۴۴٫۵	۴۴٫۳	۷۱٫۰	۷۱٫۱	۷۱٫۰	۱۷٫۵	۱۷٫۹	۱۷٫۹
نسبت	۳۹٫۶	۳۹٫۲	۳۹٫۶	۶۳٫۸	۶۴٫۷	۶۳٫۸	۱۴٫۵	۱۴٫۷	۱۴٫۷
تعداد	۲۷۳۳۸۸۲۰	۲۷۱۹۰۹۹۴	۲۷۳۳۸۸۲۰	۲۱۷۳۱۴۷۲	۲۱۷۳۱۴۷۲	۲۱۷۳۱۴۷۲	۵۴۰۳۸۹۷	۵۴۰۳۸۹۷	۵۴۰۳۸۹۷
نرخ	۲۸۹۲۷۲۶	۳۲۱۷۰۷۵	۲۸۹۲۷۲۶	۲۲۲۹۹۴۲	۱۹۵۶۷۲۴	۲۲۲۹۹۴۲	۹۳۶۰۰۲	۹۳۶۰۰۲	۹۳۶۰۰۲
نسبت	۲۵٫۸	۲۷٫۰	۲۵٫۸	۲۳٫۷	۲۲٫۳	۲۳٫۷	۳۸٫۳	۳۸٫۶	۳۸٫۶
تعداد	۷۱۶۸۴۰	۷۸۳۷۹۷	۷۱۶۸۴۰	۵۳۳۷۷۰	۴۸۳۵۹۲	۵۳۳۷۷۰	۲۳۳۲۴۸	۲۳۳۲۴۸	۲۳۳۲۴۸
نرخ	۱۷٫۹	۱۹٫۳	۱۷٫۹	۱۶٫۱	۱۴٫۷	۱۶٫۱	۲۹٫۳	۲۰٫۵	۲۰٫۵
تعداد	۲۱۵۹۱۶۰	۲۳۶۲۵۸۳	۲۱۵۹۱۶۰	۱۵۳۷۸۶۰	۱۳۸۱۰۰۶	۱۵۳۷۸۶۰	۷۷۸۱۵۴	۷۷۸۱۵۴	۷۷۸۱۵۴
نرخ	۱۷٫۴	۱۸٫۶	۱۷٫۴	۱۳٫۷	۱۲٫۶	۱۳٫۷	۲۷٫۳	۲۸٫۱	۲۸٫۱
تعداد	۱۲۵۲۳۰۷	۱۳۰۹۲۵۴	۱۲۵۲۳۰۷	۶۳۵۳۴۲	۶۰۹۵۹۶	۶۳۵۳۴۲	۶۴۲۷۱۱	۶۴۲۷۱۱	۶۴۲۷۱۱
سهم	۱۷٫۱	۱۷٫۲	۱۷٫۱	۱۶٫۸	۱۶٫۸	۱۶٫۸	۱۸٫۸	۱۸٫۶	۱۸٫۶
تعداد	۴۱۹۰۳۰۴	۴۱۹۹۹۶۳	۴۱۹۰۳۰۴	۳۳۵۰۵۳۱	۷۰۳۴۱	۳۳۵۰۵۳۱	۸۳۹۷۷۳	۸۳۹۷۷۳	۸۳۹۷۷۳
سهم	۳۲٫۹	۳۲٫۸	۳۲٫۹	۳۳٫۴	۰٫۱	۳۳٫۴	۳۰٫۴	۲۹٫۹	۲۹٫۹
تعداد	۸۰۳۱۰۷۵	۷۸۷۴۶۳۲	۸۰۳۱۰۷۵	۶۵۳۶۸۳۱	۶۶۷۱۲۲۲	۶۵۳۶۸۳۱	۱۳۵۹۸۵۳	۱۳۵۹۸۵۳	۱۳۵۹۸۵۳
سهم	۵۰٫۰	۴۹٫۹	۵۰٫۰	۴۹٫۶	۴۹٫۸	۴۹٫۶	۵۰٫۸	۵۱٫۵	۵۱٫۵
تعداد	۱۲۲۲۲۹۸۴	۱۱۹۷۴۵۷۲	۱۲۲۲۲۹۸۴	۲۸۴۳۲۹	۹۶۷۰۶۵۹	۲۸۴۳۲۹	۲۳۶۷۹۹۶	۲۳۶۷۹۹۶	۲۳۶۷۹۹۶
سهم	۱۰٫۶	۱۱٫۷	۱۰٫۶	۱۳٫۰	۱۱٫۵	۱۳٫۰	۶٫۲	۶٫۴	۶٫۴
تعداد	۲۵۷۹۹۰۰	۲۸۱۰۹۵۰	۲۵۷۹۹۰۰	۲۵۲۵۹۷۱	۲۳۰۳۵۹۴	۲۵۲۵۹۷۱	۲۷۶۳۰۶	۲۷۶۳۰۶	۲۷۶۳۰۶
سهم	۴۳٫۲	۴۰٫۷	۴۳٫۲	۲۸٫۵	۳۱٫۲	۲۸٫۵	۶۸٫۷	۶۸٫۳	۶۸٫۳
سهم	۲۴٫۴	۲۳٫۹	۲۴٫۴	۲۰٫۶	۲۱٫۳	۲۰٫۶	۳۸٫۲	۳۸٫۶	۳۸٫۶
نرخ	۴۰٫۱	۴۰٫۴	۴۰٫۱	۶۴٫۳	۶۴٫۲	۶۴٫۳	۱۵٫۹	۱۶٫۳	۱۶٫۳
نسبت	۳۵٫۹	۳۵٫۶	۳۵٫۹	۵۸٫۵	۰٫۳	۵۸٫۵	۱۳٫۲	۱۳٫۴	۱۳٫۴
نرخ	۱۰٫۶	۱۱٫۸	۱۰٫۶	۸٫۹	۱۰٫۳	۸٫۹	۱۷٫۳	۱۸٫۰	۱۸٫۰

اختلاف در جمع کل شاغلان با جمع شاغلان سه بخش ناشی از وجود اظهار نشده‌ی بخش‌های عمده‌ی فعالیت اقتصادی است.

^۱ ارقام سال ۱۳۹۷ بر اساس پیش‌بینی‌های جمعیتی ۱۵ ساله و بیشتر بروز رسانی شده است.

^۲ علت اختلاف در سر جمع، ناشی از گرد کردن ارقام است.

^۳ بر اساس بند ۴ مصوبه شماره ۱۰۰/۲۴۹/ص/۹۸ مورخ ۱۳۹۸/۰۲/۱۷ شورای عالی جوانان، دامنه سن جوانی از ۱۵-۲۹ ساله به ۱۸-۳۵ ساله تغییر یافته است.

جدول ۱- شاخص های عمده بازار کار و تغییرات آن به تفکیک جنس، نقاط شهری و روستایی در پاییز ۱۳۹۸ نسبت به پاییز^۱ ۱۳۹۷ (تعداد نفر- نرخ، سهم و نسبت: درصد) ادامه

نقاط روستایی		نقاط شهری			شاخص های نیروی کار ^۲	
تغییرات	پاییز ۱۳۹۷	پاییز ۱۳۹۸	تغییرات	پاییز ۱۳۹۷	پاییز ۱۳۹۸	
جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر	تعداد	۴۷۰۷۰۱۹۷	۴۶۳۲۹۹۰۹	۷۴۰۲۸۸	۱۴۶۷۸۷۸۵	۱۴۷۵۱۳۴۷
مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر	نرخ	۴۳٫۲	۴۳٫۵	-۰٫۳	۴۷٫۷	۴۷٫۶
اشتغال جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر	تعداد	۲۰۳۳۱۳۵۵	۲۰۱۷۱۳۶۵	۱۵۹۹۹۰	۷۰۰۷۴۶۵	۷۰۱۹۶۲۳
بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر	نسبت	۳۸٫۱	۳۷٫۸	۰٫۳	۴۴٫۴	۴۳٫۹
بیکاری جوانان ۱۵-۲۴ ساله	تعداد	۱۷۹۲۲۹۰۶	۱۷۴۹۴۳۱۱	۴۳۸۵۹۵	۶۵۱۳۱۸۸	۶۴۷۹۶۱۳
بیکاری جوانان ۲۴-۱۵ ساله	نرخ	۱۱٫۸	۱۳٫۳	-۱٫۵	۷٫۱	۷٫۷
بیکاری جوانان ۱۸-۳۵ ساله ^۳	تعداد	۲۳۹۸۴۴۹	۲۶۷۷۰۵۸	-۲۷۸۶۰۹	۴۹۴۲۷۷	۵۴۰۰۱۶
آموزش عالی	نرخ	۲۸٫۹	۳۱٫۲	-۲٫۳	۱۸٫۸	۱۷٫۷
اشتغال در بخش کشاورزی	تعداد	۵۵۶۸۷۹	۶۲۵۳۶۰	-۶۸۴۸۱	۱۵۹۹۶۱	۱۵۸۴۳۷
اشتغال در بخش صنعت	نرخ	۱۹٫۶	۲۱٫۲	-۱٫۶	۱۲٫۷	۱۳٫۴
اشتغال در بخش خدمات	تعداد	۱۷۸۸۷۷۸	۱۹۶۱۳۷۶	-۱۷۲۵۹۸	۳۷۰۳۸۲	۴۰۱۲۰۷
اشتغال ناقص	نرخ	۱۶٫۹	۱۸٫۲	-۱٫۳	۲۲٫۰	۲۳٫۱
سهم جمعیت بیکار ۱۵ ساله و بیش تر فارغ التحصیل آموزش عالی از کل بیکاران	تعداد	۱۱۰۹۴۱۸	۱۱۷۰۵۹۵	-۶۱۱۷۷	۱۴۲۸۸۸	۱۳۸۶۵۵
سهم جمعیت شاغل ۱۵ ساله و بیش تر فارغ التحصیل آموزش عالی از کل شاغلان	سهم	۶٫۲	۶٫۱	۰٫۱	۴۷٫۲	۴۷٫۰
مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۰ ساله و بیش تر	تعداد	۱۱۱۴۱۱۹	۱۰۷۴۱۳۷	۳۹۹۸۲	۳۰۷۶۱۸۵	۳۰۴۵۸۲۵
اشتغال جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر	سهم	۳۴٫۴	۳۴٫۳	۰٫۱	۲۸٫۶	۲۹٫۰
بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیش تر	تعداد	۵۹٫۴	۵۹٫۶	-۰٫۲	۲۴٫۱	۲۴٫۰
بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیش تر	نسبت	۱۰۶۵۰۹۶۹	۱۰۴۱۹۳۱۸	۲۳۱۶۵۱	۱۵۷۲۰۱۵	۱۵۵۵۲۵۴
بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیش تر	نرخ	۹٫۳	۱۰٫۰	-۰٫۷	۱۳٫۹	۱۶٫۳
بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیش تر	تعداد	۱۶۷۲۶۳۶	۱۷۵۶۷۴۶	-۸۴۱۱۰	۹۰۷۲۶۴	۱۰۵۴۲۰۳
بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر فارغ التحصیل آموزش عالی از کل بیکاران	سهم	۴۶٫۳	۴۳٫۷	۲٫۶	۲۸٫۹	۲۵٫۷
بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر فارغ التحصیل آموزش عالی از کل شاغلان	سهم	۳۰٫۴	۳۰٫۲	۰٫۲	۷٫۸	۷٫۱
مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۰ ساله و بیش تر	نرخ	۳۹٫۳	۳۹٫۷	-۰٫۴	۴۲٫۶	۴۲٫۸
اشتغال جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر	نسبت	۳۴٫۷	۳۴٫۴	۰٫۳	۳۹٫۶	۳۹٫۵
بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیش تر	نرخ	۱۱٫۸	۱۳٫۳	-۱٫۵	۷٫۰	۷٫۷

اختلاف در جمع کل شاغلان با جمع شاغلان سه بخش ناشی از وجود اظهار نشدهی بخش های عمدهی فعالیت اقتصادی است.

^۱ ارقام سال ۱۳۹۷ بر اساس پیش بینی های جمعیتی ۱۵ ساله و بیشتر بروز رسانی شده است.

^۲ علت اختلاف در سر جمع، ناشی از گرد کردن ارقام است.

^۳ بر اساس بند ۴ مصوبه شماره ۱۰۰/۲۴۹/ص/۹۸ مورخ ۱۳۹۸/۰۲/۱۷ شورای عالی جوانان، دامنه سن جوانی از ۲۹-۱۵ ساله به ۱۸-۳۵ ساله تغییر یافته است.

بررسی اشتغال در بخش‌های عمده فعالیت اقتصادی نشان می‌دهد که بخش خدمات با ۵۰/۰ درصد بیش‌ترین سهم اشتغال را به خود اختصاص داده است. در مراتب بعدی، بخش‌های صنعت با ۳۲/۹ و کشاورزی با ۱۷/۱ درصد قرار دارند. سهم شاغلان بخش کشاورزی در پاییز ۱۳۹۸ نسبت به فصل مشابه سال قبل ۰/۱ درصد کاهش و سهم شاغلان در بخش‌های صنعت و خدمات ۰/۱ درصد افزایش داشته است.

بررسی نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر نشان می‌دهد که ۱۰/۶ درصد از جمعیت فعال، بیکار بوده‌اند. همچنین بر اساس فاصله اطمینان ۹۵٪ نرخ بیکاری کل کشور بین ۱۰/۲ درصد تا ۱۱/۰ درصد با نقطه مرکزی ۱۰/۶ درصد بدست آمده است؛ بدین معنی که این فاصله با اطمینان ۹۵ درصد، مقدار واقعی نرخ بیکاری کل کشور را دربر می‌گیرد. بر اساس این نتایج، نرخ بیکاری در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی بیش‌تر بوده است. بررسی روند تغییرات نرخ بیکاری کل کشور نشان می‌دهد که این شاخص، نسبت به فصل مشابه در سال قبل (پاییز ۱۳۹۷)، ۱/۲ درصد کاهش داشته است.

بررسی نرخ بیکاری جوانان ۱۵-۲۴ ساله حاکی از آن است که ۲۵/۸ درصد از جمعیت فعال این گروه سنی بیکار بوده‌اند. این شاخص در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی بیش‌تر بوده است. بررسی روند تغییرات نرخ بیکاری جوانان ۱۵-۲۴ ساله کل کشور نشان می‌دهد که این شاخص نسبت به فصل مشابه در سال گذشته ۱/۲ درصد کاهش یافته است.

نرخ بیکاری جوانان ۱۸-۳۵ ساله نیز حاکی از آن است که ۱۷/۹ درصد از جمعیت فعال ۱۸-۳۵ ساله بیکار بوده‌اند. این شاخص در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی بیش‌تر بوده است. بررسی روند تغییرات نرخ بیکاری جوانان ۱۸-۳۵ ساله نشان می‌دهد که این شاخص نیز نسبت به فصل مشابه در سال گذشته ۱/۴ درصد کاهش پیدا کرده است.

بررسی نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر فارغ‌التحصیل آموزش عالی، نشان می‌دهد که ۱۷/۴ درصد از جمعیت فعال فارغ‌التحصیل آموزش عالی بیکار بوده‌اند. این نرخ در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط روستایی نسبت به نقاط شهری بیش‌تر بوده است. بررسی روند تغییرات این نرخ حاکی از کاهش ۱/۲ درصدی در پاییز ۱۳۹۸ نسبت به فصل مشابه سال قبل است.

سهم اشتغال ناقص نشان می‌دهد که ۱۰/۶ درصد از جمعیت شاغل، دارای اشتغال ناقص بوده‌اند. این شاخص در بین مردان بیش‌تر از زنان و در نقاط روستایی بیش‌تر از نقاط شهری بوده است. سهم اشتغال ناقص در پاییز ۱۳۹۸ نسبت به فصل مشابه سال قبل ۱/۱ درصد کاهش پیدا کرده است.

بررسی سهم شاغلین ۱۵ ساله و بیش‌تر با ساعت کار معمول ۴۹ ساعت و بیش‌تر نشان می‌دهد، ۳۶/۵ درصد شاغلین، به‌طور معمول، ۴۹ ساعت و بیش‌تر در هفته کار می‌کنند. این شاخص که یکی از نماگرهای کار شایسته است نشان می‌دهد در کشور سهم زیادی از شاغلین بیش‌تر از استاندارد کار می‌کنند. این شاخص نسبت به فصل مشابه سال قبل هیچگونه تغییری نداشته است.

در پاییز ۱۳۹۸ سهم جمعیت بیکار فارغ‌التحصیل آموزش عالی از کل بیکاران ۴۳/۳ درصد بوده است. این سهم در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی بالاتر است. بررسی تغییرات این شاخص نشان می‌دهد که نسبت به فصل مشابه سال قبل ۲/۶ درصد افزایش داشته است.

در پاییز ۱۳۹۸ سهم جمعیت شاغل فارغ التحصیل آموزش عالی از کل شاغلان ۲۴/۴ درصد بوده است. این سهم در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی بالاتر است. بررسی تغییرات این شاخص نشان می‌دهد که نسبت به فصل مشابه سال قبل ۰/۵ درصد افزایش داشته است.

بررسی نرخ بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر نشان می‌دهد که ۱۰/۶ درصد از جمعیت فعال، بیکار بوده‌اند. براساس این نتایج، نرخ بیکاری در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی بیش‌تر بوده است. این نرخ در پاییز ۱۳۹۸ نسبت به فصل مشابه سال قبل کاهش ۱/۲ درصدی را تجربه کرده است.

مرکز آمار ایران

جدول ۲ برخی از شاخص‌های عمده بازار کار برای جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر را به تفکیک استان در پاییز ۱۳۹۸ در مقایسه با پاییز ۱۳۹۷ نشان می‌دهد.

جدول ۲- شاخص‌های عمده بازار کار در جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر به تفکیک استان در پاییز ۱۳۹۸ در مقایسه با پاییز ۱۳۹۷ (درصد)

استان	نرخ مشارکت اقتصادی		نسبت اشتغال		نرخ بیکاری	
	پاییز ۱۳۹۷	پاییز ۱۳۹۸	پاییز ۱۳۹۷	پاییز ۱۳۹۸	پاییز ۱۳۹۸	
					فاصله اطمینان ۹۵٪	برآورد نقطه‌ای
کل کشور	۴۴/۵	۴۴/۳	۳۹/۲	۳۹/۶	۱۰/۶	(۱۰/۲-۱۱/۰)
آذربایجان شرقی	۴۴/۰	۴۴/۵	۳۹/۱	۳۹/۵	۱۱/۲	(۹/۴-۱۲/۹)
آذربایجان غربی	۴۶/۲	۴۵/۲	۳۹/۸	۴۰/۲	۱۱/۱	(۹/۲-۱۳/۱)
اردبیل	۴۷/۳	۴۸/۵	۴۳/۲	۴۳/۳	۱۰/۶	(۸/۵-۱۲/۸)
اصفهان	۴۸/۸	۴۶/۱	۴۱/۹	۴۱/۱	۱۱/۰	(۹/۳-۱۲/۸)
البرز	۴۲/۹	۴۵/۶	۳۶/۰	۳۹/۶	۱۳/۰	(۱۱/۱-۱۴/۸)
ایلام	۳۹/۲	۳۷/۹	۳۵/۰	۳۴/۸	۸/۱	(۶/۳-۹/۹)
بوشهر	۴۱/۶	۴۱/۵	۳۷/۰	۳۷/۵	۹/۴	(۷/۲-۱۱/۶)
تهران	۴۲/۳	۴۱/۷	۳۷/۰	۳۷/۸	۹/۴	(۸/۰-۱۰/۹)
چهارمحال و بختیاری	۴۱/۸	۴۴/۱	۳۴/۷	۳۷/۰	۱۶/۱	(۱۳/۴-۱۸/۷)
خراسان جنوبی	۴۷/۶	۴۶/۱	۴۳/۶	۴۳/۶	۵/۴	(۴/۱-۶/۸)
خراسان رضوی	۵۲/۱	۵۲/۴	۴۷/۳	۴۹/۱	۶/۳	(۵/۱-۷/۵)
خراسان شمالی	۵۰/۲	۴۸/۰	۴۴/۷	۴۳/۸	۸/۸	(۷/۱-۱۰/۵)
خوزستان	۴۴/۶	۴۳/۹	۳۸/۰	۳۷/۵	۱۴/۵	(۱۲/۵-۱۶/۴)
زنجان	۴۶/۱	۴۹/۹	۴۲/۶	۴۵/۲	۹/۴	(۷/۵-۱۱/۲)
سمنان	۳۹/۸	۳۸/۸	۳۷/۱	۳۵/۸	۷/۶	(۵/۹-۹/۲)
سیستان و بلوچستان	۳۸/۱	۳۷/۵	۳۲/۱	۳۲/۹	۱۲/۱	(۹/۶-۱۴/۶)
فارس	۴۴/۱	۴۲/۶	۴۰/۲	۳۸/۶	۹/۴	(۷/۷-۱۱/۱)
قزوین	۴۶/۱	۴۴/۸	۴۱/۰	۴۰/۲	۱۰/۲	(۸/۲-۱۲/۲)
قم	۳۷/۷	۳۹/۵	۳۳/۴	۳۵/۵	۱۰/۰	(۸/۵-۱۱/۶)
کردستان	۴۸/۱	۴۵/۹	۴۱/۱	۴۰/۰	۱۲/۹	(۱۱/۱-۱۴/۷)
کرمان	۴۳/۶	۴۱/۹	۳۹/۰	۳۷/۱	۱۱/۴	(۹/۶-۱۳/۲)
کرمانشاه	۴۷/۰	۴۷/۴	۳۸/۴	۳۹/۷	۱۶/۳	(۱۳/۳-۱۹/۲)
کهگیلویه و بویراحمد	۴۰/۲	۴۰/۵	۳۴/۹	۳۵/۸	۱۱/۷	(۹/۴-۱۳/۹)
گلستان	۴۲/۹	۴۲/۲	۳۸/۲	۳۸/۲	۹/۶	(۷/۴-۱۱/۸)
گیلان	۴۶/۲	۴۳/۱	۴۰/۹	۳۸/۰	۱۱/۸	(۹/۹-۱۳/۸)
لرستان	۴۱/۰	۴۱/۴	۳۵/۷	۳۵/۷	۱۳/۸	(۱۱/۹-۱۵/۶)
مازندران	۴۲/۹	۴۶/۱	۳۹/۱	۴۱/۵	۹/۸	(۸/۲-۱۱/۵)
مرکزی	۳۸/۱	۳۷/۰	۳۵/۴	۳۳/۶	۹/۱	(۶/۷-۱۱/۵)
هرمزگان	۴۳/۶	۴۷/۴	۳۹/۱	۴۱/۰	۱۳/۵	(۱۱/۸-۱۵/۳)
همدان	۴۴/۵	۴۷/۰	۴۱/۲	۴۳/۰	۸/۶	(۶/۸-۱۰/۳)
یزد	۴۵/۸	۴۶/۱	۳۹/۹	۳۹/۹	۱۳/۴	(۱۱/۳-۱۵/۴)

جدول ۱-۲ برخی از شاخص‌های عمده بازار کار برای جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر را به تفکیک استان در پاییز ۱۳۹۸ در مقایسه با پاییز ۱۳۹۷ نشان می‌دهد.

جدول ۱-۲- شاخص‌های عمده بازار کار در جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر به تفکیک استان در پاییز ۱۳۹۸ در مقایسه با پاییز ۱۳۹۷ (درصد)

استان	نرخ مشارکت اقتصادی		نسبت اشتغال		نرخ بیکاری	
	پاییز ۱۳۹۷	پاییز ۱۳۹۸	پاییز ۱۳۹۷	پاییز ۱۳۹۸	پاییز ۱۳۹۸	
					فاصله اطمینان ۹۵٪	برآورد نقطه‌ای
کل کشور	۴۰/۴	۴۰/۱	۳۵/۶	۳۵/۹	۱۰/۶	(۱۰/۲-۱۱/۰)
آذربایجان شرقی	۴۰/۴	۴۰/۵	۳۵/۹	۳۶/۰	۱۱/۲	(۹/۴-۱۲/۹)
آذربایجان غربی	۴۲/۰	۴۰/۸	۳۶/۳	۳۶/۳	۱۱/۱	(۹/۲-۱۳/۱)
اردبیل	۴۳/۴	۴۴/۳	۳۹/۶	۳۹/۶	۱۰/۶	(۸/۵-۱۲/۷)
اصفهان	۴۴/۸	۴۲/۲	۳۸/۵	۳۷/۶	۱۱/۰	(۹/۲-۱۲/۷)
البرز	۳۸/۹	۴۱/۴	۳۲/۶	۳۶/۰	۱۳/۰	(۱۱/۱-۱۴/۸)
ایلام	۳۶/۰	۳۴/۱	۳۲/۲	۳۱/۳	۸/۱	(۶/۳-۹/۹)
بوشهر	۳۶/۹	۳۷/۰	۳۲/۸	۳۳/۵	۹/۴	(۷/۲-۱۱/۶)
تهران	۳۹/۰	۳۸/۶	۳۴/۱	۳۵/۰	۹/۴	(۸/۰-۱۰/۹)
چهارمحال و بختیاری	۳۷/۷	۳۹/۸	۳۱/۳	۳۳/۴	۱۶/۱	(۱۳/۴-۱۸/۷)
خراسان جنوبی	۴۱/۶	۳۹/۷	۳۸/۲	۳۷/۶	۵/۵	(۴/۱-۶/۸)
خراسان رضوی	۴۶/۸	۴۶/۸	۴۲/۶	۴۳/۸	۶/۳	(۵/۱-۷/۴)
خراسان شمالی	۴۴/۶	۴۲/۴	۳۹/۸	۳۸/۷	۸/۷	(۷/۰-۱۰/۴)
خوزستان	۳۹/۸	۳۹/۳	۳۳/۹	۳۳/۶	۱۴/۵	(۱۲/۶-۱۶/۴)
زنجان	۴۱/۹	۴۵/۴	۳۸/۷	۴۱/۲	۹/۳	(۷/۵-۱۱/۱)
سمنان	۳۶/۸	۳۵/۴	۳۴/۳	۳۲/۷	۷/۷	(۶/۰-۹/۴)
سیستان و بلوچستان	۳۱/۹	۳۱/۷	۲۶/۹	۲۷/۹	۱۲/۰	(۹/۵-۱۴/۶)
فارس	۴۰/۲	۳۸/۵	۳۶/۷	۳۴/۹	۹/۴	(۷/۷-۱۱/۱)
قزوین	۴۲/۰	۴۰/۶	۳۷/۳	۳۶/۵	۱۰/۲	(۸/۲-۱۲/۲)
قم	۳۴/۰	۳۵/۲	۳۰/۱	۳۱/۷	۱۰/۰	(۸/۵-۱۱/۶)
کردستان	۴۳/۶	۴۱/۶	۳۷/۲	۳۶/۲	۱۲/۹	(۱۱/۱-۱۴/۷)
کرمان	۳۹/۲	۳۷/۱	۳۵/۱	۳۲/۹	۱۱/۴	(۹/۶-۱۳/۲)
کرمانشاه	۴۳/۴	۴۳/۴	۳۵/۴	۳۶/۴	۱۶/۲	(۱۳/۳-۱۹/۲)
کهگیلویه و بویراحمد	۳۵/۷	۳۵/۸	۳۱/۰	۳۱/۶	۱۱/۷	(۹/۴-۱۳/۹)
گلستان	۳۸/۱	۳۷/۲	۳۳/۹	۳۳/۷	۹/۶	(۷/۴-۱۱/۸)
گیلان	۴۳/۲	۴۰/۳	۳۸/۳	۳۵/۶	۱۱/۸	(۹/۹-۱۳/۷)
لرستان	۳۷/۱	۳۶/۹	۳۲/۳	۳۱/۸	۱۳/۸	(۱۱/۹-۱۵/۶)
مازندران	۴۰/۰	۴۳/۰	۳۶/۵	۳۸/۷	۹/۸	(۸/۲-۱۱/۵)
مرکزی	۳۴/۹	۳۴/۲	۳۲/۵	۳۱/۱	۹/۱	(۶/۷-۱۱/۵)
هرمزگان	۳۸/۱	۴۱/۰	۳۴/۲	۳۵/۵	۱۳/۵	(۱۱/۸-۱۵/۳)
همدان	۴۰/۴	۴۲/۹	۳۷/۴	۳۹/۲	۸/۵	(۶/۸-۱۰/۲)
یزد	۴۱/۸	۴۱/۴	۳۶/۴	۳۵/۹	۱۳/۴	(۱۱/۳-۱۵/۴)

تعاریف و مفاهیم:

اندازه گیری اشتغال و بیکاری در طرح آمارگیری نیروی کار مرکز آمار ایران تا جایی که ممکن است از تعاریف و مفاهیم بین المللی جدید و بر اساس سیزدهمین کنفرانس بین المللی آمارشناسان کار^۱ که در سال ۱۹۸۳ برگزار گردید (ICLS ۱۹۸۳)، تبعیت می کند.

کار: برای تعیین چگونگی فعالیت اقتصادی افراد از کلمه کلیدی کار استفاده شده است. کار آن دسته از فعالیت های اقتصادی (فکری یا بدنی) است که به منظور کسب درآمد (نقدی یا غیرنقدی) صورت پذیرد و هدف آن تولید کالا یا ارائه خدمت باشد. افرادی که کار می کنند به طور عمده به دو گروه خود اشتغال (افرادی که برای خود کار می کنند) و مزد و حقوق بگیر (افرادی که در قبال کار خود مزد و حقوق می گیرند) تقسیم می شوند.

زمان آماری (هفته مرجع): زمان آماری برای تعیین وضع فعالیت، دومین و سومین هفته ی تقویمی (شنبه تا جمعه) ماه میانی هر فصل است که هفته ی مرجع نامیده می شود.

شاغل: افراد ۱۵ ساله و بیش تر که در طول هفته ی مرجع، طبق تعریف کار، حداقل یک ساعت کار کرده و یا بنا به دلایلی به طور موقت کارشان را ترک کرده باشند. افرادی که بدون دریافت مزد برای یکی از اعضای خانوار خود که با وی نسبت خویشاوندی دارند، کار می کنند (کارکنان فامیلی بدون مزد)؛ کارآموزانی که در دوره ی کارآموزی فعالیتی در ارتباط با فعالیت مؤسسه ی محل کارآموزی انجام می دهند، یعنی مستقیماً در تولید کالا یا ارائه خدمات سهیم هستند؛ محصلانی که در هفته ی مرجع مطابق تعریف، کار کرده اند و تمام افرادی که در نیروهای مسلح به صورت کادر دائم یا موقت خدمت می کنند (نیروهای مسلح شامل پرسنل کادر، درجه داران و سربازان وظیفه ی نیروهای نظامی و انتظامی) از جمله گروه های افراد شاغل محسوب می شوند.

بیکار: افراد ۱۵ ساله و بیش تر که سه ضابطه را به طور توأم دارا باشند: ۱- در هفته ی مرجع فاقد کار باشند (دارای اشتغال مزدبگیری یا خوداشتغالی نباشند)؛ ۲- در هفته ی مرجع و سه هفته قبل از آن جویای کار باشند (اقدامات مشخصی را به منظور جستجوی اشتغال مزدبگیری و یا خوداشتغالی به عمل آورده باشند) و ۳- در هفته ی مرجع و یا هفته ی بعد از آن برای اشتغال مزدبگیری یا خوداشتغالی، آماده برای کار باشند. افرادی که به دلیل آغاز به کار در آینده و یا انتظار بازگشت به شغل قبلی جویای کار نبوده، ولی فاقد کار و آماده برای کار بوده اند، نیز بیکار محسوب می شوند.

نیروی کار (جمعیت فعال): مجموع جمعیت شاغل و بیکار است.

اشتغال ناقص: افراد دارای اشتغال ناقص شامل تمام شاغلانی است که در هفته ی مرجع، حاضر در سرکار یا غایب موقت از محل کار بوده و به دلایل اقتصادی نظیر رکود کاری، پیدا نکردن کار با ساعت کار بیش تر، قرار داشتن در فصل غیرکاری و... کم تر از ۴۴ ساعت کار کرده، خواهان و آماده برای انجام کار اضافی در هفته مرجع بوده اند.

۱. ILO, Thirteenth International Conference of Labour Statisticians (Geneva, ۱۹۸۳).

شاخص‌ها

نرخ مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت اقتصادی)

عبارت است از نسبت جمعیت فعال (شاغل و بیکار) ۱۵ ساله و بیش‌تر (یا ۱۰ ساله و بیش‌تر) به جمعیت در سن کار، ۱۵ ساله و بیش‌تر (یا ۱۰ ساله و بیش‌تر)، ضرب‌در ۱۰۰.

$$\text{نرخ مشارکت اقتصادی} = \frac{\text{جمعیت فعال ۱۵ ساله و بیش‌تر (یا ۱۰ ساله و بیش‌تر)}}{\text{جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر (یا ۱۰ ساله و بیش‌تر)}} \times 100$$

نسبت اشتغال

عبارت است از نسبت جمعیت شاغل ۱۵ ساله و بیش‌تر (یا ۱۰ ساله و بیش‌تر) به کل جمعیت در سن کار، ۱۵ ساله و بیش‌تر (یا ۱۰ ساله و بیش‌تر)، ضرب‌در ۱۰۰.

$$\text{نسبت اشتغال} = \frac{\text{جمعیت شاغل ۱۵ ساله و بیش‌تر (یا ۱۰ ساله و بیش‌تر)}}{\text{جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر (یا ۱۰ ساله و بیش‌تر)}} \times 100$$

نرخ بیکاری

عبارت است از نسبت جمعیت بیکار به جمعیت فعال (شاغل و بیکار)، ضرب‌در ۱۰۰.

$$\text{نرخ بیکاری} = \frac{\text{جمعیت بیکار ۱۵ ساله و بیش‌تر (یا ۱۰ ساله و بیش‌تر)}}{\text{جمعیت فعال ۱۵ ساله و بیش‌تر (یا ۱۰ ساله و بیش‌تر)}} \times 100$$

نرخ اشتغال

عبارت است از نسبت جمعیت شاغل به جمعیت فعال (شاغل و بیکار)، ضرب‌در ۱۰۰.

$$\text{نرخ اشتغال} = \frac{\text{جمعیت شاغل ۱۵ ساله و بیش‌تر (یا ۱۰ ساله و بیش‌تر)}}{\text{جمعیت فعال ۱۵ ساله و بیش‌تر (یا ۱۰ ساله و بیش‌تر)}} \times 100 = 100 - \text{نرخ بیکاری}$$

نرخ بیکاری جوانان ۱۵-۲۴ ساله (یا ۱۸-۳۵ ساله)

عبارت است از نسبت جمعیت بیکار ۱۵-۲۴ ساله (یا ۱۸-۳۵ ساله) به جمعیت فعال ۱۵-۲۴ ساله (یا ۱۸-۳۵ ساله)، ضرب‌در ۱۰۰.

$$\text{نرخ بیکاری جوانان ۱۵-۲۴ ساله (یا ۱۸-۳۵ ساله)} = \frac{\text{جمعیت بیکار ۱۵-۲۴ ساله (یا ۱۸-۳۵ ساله)}}{\text{جمعیت فعال ۱۵-۲۴ ساله (یا ۱۸-۳۵ ساله)}} \times 100$$

نرخ بیکاری فارغ التحصیلان آموزش عالی

عبارت است از نسبت جمعیت بیکار فارغ التحصیل آموزش عالی به جمعیت فعال فارغ التحصیل آموزش عالی، ضرب در ۱۰۰.

$$\text{نرخ بیکاری فارغ التحصیلان آموزش عالی} = \frac{\text{جمعیت بیکار فارغ التحصیل آموزش عالی}}{\text{جمعیت فعال فارغ التحصیل آموزش عالی}} \times 100$$

سهام جمعیت بیکار ۱۵ ساله و بیش تر فارغ التحصیل آموزش عالی

عبارت است از نسبت جمعیت بیکار فارغ التحصیل آموزش عالی به کل جمعیت بیکار ۱۵ ساله و بیش تر، ضرب در ۱۰۰.

$$\text{سهام جمعیت بیکار ۱۵ ساله و بیش تر فارغ التحصیل آموزش عالی} = \frac{\text{جمعیت بیکار ۱۵ ساله و بیش تر فارغ التحصیل آموزش عالی}}{\text{جمعیت بیکار ۱۵ ساله و بیش تر}} \times 100$$

سهام جمعیت شاغل ۱۵ ساله و بیش تر فارغ التحصیل آموزش عالی

عبارت است از نسبت جمعیت شاغل فارغ التحصیل آموزش عالی به کل جمعیت شاغل ۱۵ ساله و بیش تر، ضرب در ۱۰۰.

$$\text{سهام جمعیت شاغل ۱۵ ساله و بیش تر فارغ التحصیل آموزش عالی} = \frac{\text{جمعیت شاغل ۱۵ ساله و بیش تر فارغ التحصیل آموزش عالی}}{\text{جمعیت شاغل ۱۵ ساله و بیش تر}} \times 100$$

سهام جمعیت دارای اشتغال ناقص

عبارت است از نسبت جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر دارای اشتغال ناقص به جمعیت شاغل ۱۵ ساله و بیش تر، ضرب در ۱۰۰.

$$\text{سهام جمعیت دارای اشتغال ناقص} = \frac{\text{جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر دارای اشتغال ناقص}}{\text{جمعیت شاغل ۱۵ ساله و بیش تر}} \times 100$$